

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ตำนาน” เป็นแหล่งถ่ายทอดคคความเชื่อของคนในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม ตำนานจำนวนมากจะถ่ายทอดความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม และหลักปฏิบัติของคนในสังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ

ในพุทธศาสนามีตำนานเกี่ยวกับศาสนาปรากฏอยู่จำนวนมาก ทั้งที่กล่าวถึงในลักษณะของคัมภีร์ทางศาสนาหรือที่เป็นตำนานมุขปาฐะ เช่น ตำนานพระธาตุต่าง ๆ ตำนานพระพุทธรูป ตำนานพระพุทธรูปบาท ฯลฯ เป็นต้น ตำนานเหล่านี้เป็นกลไกในการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ คคความเชื่อและศรัทธาในพุทธศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชน รวมทั้งเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต เช่น ในตำนานพระธาตุพนมที่กล่าวว่ามีพญานาคมาปกป้องรักษาพระธาตุพนม ตำนานดังกล่าวกลายเป็นความเชื่อของคนในท้องถิ่นแถบนั้น และเกิดเป็นพิธีกรรมบูชาพญานาคตามมา (พิเชฐ สายพันธ์, 2539: 81-90) ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวมีที่มาจากตำนานในท้องถิ่นนั่นเอง

ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาหลายฉบับกล่าวว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้มีเพียงพระ โคตมพุทธเจ้าพระองค์เดียว แต่มีอดีตพุทธเจ้าและอนาคตพุทธเจ้าอีกหลายพระองค์

ในพระไตรปิฎกของเถรวาท เมื่อกล่าวถึงพระพุทธเจ้าในอดีตมักใช้คำพหูพจน์ว่า “พุทธา” ไม่นิยมระบุพระนามของพระพุทธเจ้าที่เป็นตัวบุคคล ซึ่งหมายความว่าเมื่อมีพระพุทธเจ้าหลายพระองค์ ใน พระสูตรตันตปิฎก มหาปทานสูตร ทีฆนิกาย ได้กล่าวถึงพระพุทธเจ้า 7 พระองค์พร้อมทั้งประวัติและรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับอภินิหารเมื่อครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นต้นว่าเมื่อประทับอยู่ในพระครรภ์มารดาจะประทับนั่งขัดสมาธิ ไม่เปราะเปื้อนด้วยมลทินครรภ์ พระพุทธเจ้าเหล่านี้ คือ พระวิปัสสี พระสิขี พระเวสสภู พระกกุสันธะ พระโกนาคม พระกัสสปะ และพระโคตมะ (มหาปทานสูตร ทีฆนิกาย เล่ม 2, 2525: 1-64)

ส่วนพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย พุทธวงศ์ ได้กล่าวถึงอดีตพุทธเจ้า 24 พระองค์คือ พระทีปังกระ พระโกณฑัญญะ พระมังคละ พระสุมนะ พระเรวตะ พระโสภิตะ พระอนิมทัสสี พระปทุมะ พระนารทะ พระปทุมุตตระ พระสุเมธะ พระสุชาตะ พระปิยทัสสี พระอถลทัสสี

พระธัมมทัสสี พระสิทธัตถะ พระคัสสปะ พระสุสสปะ พระวิปัสสี พระสิขี พระเวสสฏฐ พระกกุสันธะ พระโกนาคม พระกัสสปะ เมื่อรวมกับพระโคตมะก็จะเป็น 25 พระองค์ (พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย พุทธวงศ์ เล่ม 33, 2525: 488-607) พระพุทธเจ้าจำนวนมากนี้จะมากำเนิดในภพที่ต่างกันออกไป

ในหนังสือสวคมนต์บท อาฏานาฎิยสูตร (ระเบียบทำวัตร-สวคมนต์ ฉบับวิกรมหาธาคุยราชรังสฤษฎี, 2514: 113) หรือที่นิยมเรียกกันว่า สวค นโม เม ใหญ่ มีใจความเกี่ยวกับอดีตพุทธเจ้าความว่า ทำวฤเวรได้ประกาศนมัสการพระพุทธเจ้าทั้ง 28 พระองค์ ดังนี้

ข้าพเจ้าขอนมัสการพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ ผู้ทรงแสงคุณอันยิ่งใหญ่ที่ได้อุบัติมาแล้ว คือ พระคณ्हังกร ผู้มีความเพียรมาก พระเมธังกระ ผู้มียศยิ่งใหญ่ พระสรณังกระ ผู้เกื้อกูลสัตว์โลก พระทีปังกระผู้ทรงปัญญารุ่งเรือง พระโกณฑัญญะ ผู้เป็นประธานประชาชน พระมงคละ ผู้เป็นบุรุษอาจหาญ พระสุมนะ ผู้เป็นปราชญ์ใจดี พระเววตะ ผู้ให้ความยินดีเจริญ พระโสภิตะ ผู้สมบุรณ์ด้วยคุณ พระอโนมทัสสี ผู้เป็นยอดคน พระปทุมะ ผู้ให้โลกรุ่งเรือง พระนารทะ ผู้เป็นสารถีประเสริฐ พระปทุมุตตระ ผู้มีสารธรรมเพื่อสัตว์โลก พระสุเมธะ ผู้ไม่มีบุคคลเปรียบปาน พระสุชาตะ ผู้เลิศกว่าสัตว์โลกทั้งหมด พระปิยทัสสี ผู้อาจหาญกว่านรชน พระอัทธทัสสี ผู้มีความกรุณา พระธัมมทัสสี ผู้บรรเทามีคคือโมหะ พระสิทธัตถะ ผู้ไม่มีใครเสมอในโลก พระคัสสปะ ผู้ประเสริฐกว่าครูทั้งหลาย พระปุสสะ ผู้เป็นพระพุทธเจ้าผู้ให้ธรรมประเสริฐ พระวิปัสสี ผู้ไม่มีใครเปรียบปาน พระสิขี ผู้เป็นศาสดาเกื้อกูลสัตว์โลก พระเวสสฏฐ ผู้ประทานความสุข พระกกุสันธะ ผู้นำหมู่สัตว์ พระโกนาคมนะ ผู้ละกิเลสที่เป็นข้าศึก พระกัสสปะ ผู้สมบุรณ์ด้วยสิริ พระโคตมะ ผู้เป็นจำสาคยตระกูล

จากบทสวดข้างต้นพบว่าเมื่ออดีตพุทธเจ้ารวมถึงพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันคือพระโคตมพุทธเจ้าตรงกับในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย พุทธวงศ์ คือ จำนวน 25 พระองค์ และยังเพิ่มอีก 3 พระองค์ ซึ่งเกิดในภพเดียวกับพระทีปังกรพุทธเจ้า คือ พระคณ्हังกระ พระเมธังกระ และพระสรณังกระ รวมเป็น 28 พระองค์

แต่เกี่ยวกับจำนวนอดีตพุทธเจ้าจำนวน 28 พระองค์นี้ ก็ไม่ใช่ข้อสรุปว่าในคัมภีร์จะกล่าวว่ามีแค่ 208 พระองค์ เพราะในอาฏานาฎิยสูตรยังกล่าวถึงอดีตพุทธเจ้าว่ามีจำนวนมาก ดังความว่า “พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านี้ (พระพุทธเจ้า 28 พระองค์) และพระพุทธเจ้าองค์อื่น ๆ อีกหลายร้อย โภฎิ เอเต ฉญญะ จ สมพุทธา อเนกสโต โภฎิ โย” (ระเบียบทำวัตร-สวคมนต์ ฉบับวิกรมหาธาคุ

บุรราชรังสฤษฎ์, 2514: 113) ซึ่งสอดคล้องกับบทสวดนมการสิทธิคาถาอันเป็นบทสวดนอบน้อม เพื่อทำการบูชาแด่พระรัตนตรัย หรือที่นิยมเรียกกันว่าบทสวด สมุพุทธเช ซึ่งเป็นคาถาที่พระสงฆ์ในอดีตใช้ในการเจริญพระพุทธรูปในงานพิธีมงคลต่าง ๆ บทสวดนี้กล่าวถึงพระพุทธรูปเจ้าทั้งหลาย ในคาถาบทแรกกล่าวถึงพระพุทธรูปเจ้า 512,000 พระองค์ ในคาถาบทที่สองกล่าวถึงพระพุทธรูปเจ้า 1,024,055 พระองค์ และในคาถาบทที่สามกล่าวถึงพระพุทธรูปเจ้า 2,048,109 พระองค์ (ศาสน โสภณ, พระ, 2519: 46) เมื่อนำมารวมกันแล้วมีจำนวนมากกว่า 3,587,154 พระองค์

การกล่าวถึงจำนวนพระพุทธรูปเจ้าที่มีมากมายนี้ปรากฏตรงกัน ในหลายคัมภีร์ ซึ่งพอสรุปได้ว่าในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาเถรวาท มีความเชื่อว่าพระพุทธรูปเจ้าทั้งในอดีตและในอนาคตมีจำนวนมากมายมหาศาล ดังในอรรถถาวาสุตตปิฎก (อ้างถึงใน บำเพ็ญ ะวิน, 2540: 201) ที่กล่าวไว้ว่า กุญชรวิฆเนศวร อเนกสั พุทธานัน ทานปารมิตาภิสมมติสพารมิตา การณานิ ...บารมี 30 ประการมี ทานบารมีเป็นต้น เป็นเหตุแห่งพุทธะทั้งหลายจำนวนมาก ซึ่งเปรียบดังเม็ดทรายริมฝั่งแม่น้ำคงคา

ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาในล้านนา ก็ได้กล่าวถึงจำนวนพระพุทธรูปเจ้าว่ามีจำนวนมาก เช่น ใน เมตเตยวงส์ตำนานล้านนา ได้กล่าวถึงจำนวนพระพุทธรูปเจ้าที่ทรงอุบัติทั้งหมด 128,000 องค์ (อนาคตวงส์ เมตเตยวงส์ตำนานล้านนา, 2535: 155-156)

ส่วนในคัมภีร์โศตตถก ก็กล่าวถึงจำนวนพระพุทธรูปเจ้าเมื่อพระ โพธิสัตว์ปรารถนาเป็นพระพุทธรูปเจ้าด้วยใจ ดังความว่า กตมานิ อันว่ากับทั้งหลายได้ชาวอสงไขยปลายแสนมหากัปป์ อันเป็นแล้วแห่งสุญญะฝูงใดเล่าชา อันว่าปรารถนาในใจแห่งโพธิสัตว์เจ้าเรา ได้กะทำแต่กาละ อันเป็น โกฎากพายด้าข้ามพ้นแล้ว มีพระพรหมเทวะเป็นเค้าตราบเท้าถึงพระปฺราณสาทยมุนีนัน ได้ ๗ อสงไขยมมหากัปป์ เปนมณสาปิตถนา คือเท่าคิดใจใคร่เป็นพระนั้น ทานอันใดคี่ดี ก็เท่าปรารถนาใจอันบ่ปากเทื่อนั้น พระเจ้าทั้งหลาย ก็ได้แสนยิบหมื่นคน ๕ พันคน ใน ๗ อสงไขยนั้นชื่อสุญญะคือพระเจ้าทั้งหลายยังเกิดใน ๗ อสงไขยนั้น อสงไขยหมื่นนี้บ่เปล้าจากพระพุทธรูปเจ้าแล” (โศตตถก ,2535: 2) สรุปความคือใน 7 อสงไขยนี้มีพระพุทธรูปเจ้ามาเกิดถึง 125,000 พระองค์ ส่วนในอสงไขยที่พระ โพธิสัตว์ทรงเปล่งพระวาจาเพื่อปรารถนาเป็นพระพุทธรูปเจ้า มีพระพุทธรูปเจ้าจำนวน 387,000 พระองค์ ดังความว่า วจี เกทปิตถนา อันว่าปรารถนาด้วยปากแห่งโพธิสัตว์เจ้าเราได้กะทำแต่กาละ อันเป็น โกฎากพายด้าคืออันข้ามพ้นแล้วนาน มีพระปฺราณสาทยมุนีเป็นเค้ามาถึงพระเจ้าที่ปิงกระนั้น ได้ ๕ อสงไขยมมหากัปป์ นานเทานั้นเปนวจีปิตถนา คือทานอันใดคี่ดี เท่าปรารถนาอันใดคี่ดี ก็เท่าออกปาก ก็ไปได้ลัทธิพยากรณ์คือว่า พระเจ้าทั้งหลายอันเกิดในอสงไขยมมหากัปป์นั้น ได้๕ แสนแปด

หมื่น ๗ พันตน อสงไขยอันนั้น ได้ชื่อว่าอสุญญอสงไขยกัปปี เหตุพระเจ้าทั้งหลายยังเกิดในกัปฝูงนั้นแล (โศตตถก, 2535: 2)

ในตำนานมูลศาสนา มีหลายแห่งที่กล่าวถึงจำนวนพระพุทธรูปเจ้าที่มีมากมาย ดังเช่นในการกล่าวถึงอสงไขยที่พระสมณะโคตมเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ปรารถนาเป็นพระพุทธรูปเจ้าโดยออกพระวาจาจำนวน 9 อสงไขย ในอสงไขยหนึ่งมีพระพุทธรูปเจ้าบังเกิดเป็นอันมาก เช่น...ในสัพพภัทธอสงไขยนั้น มีพระพุทธรูปเจ้าบังเกิดขึ้น 14,000 พระองค์ สัพพผลลธอสงไขย 60,000 พระองค์ สัพพรัตนธอสงไขย 70,000 พระองค์ อุตถขันธอสงไขย 80,000 พระองค์... (พระพุทธรูปงาม, 2530: 25) เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับจำนวนพระพุทธรูปเจ้าที่มีมากมายในคัมภีร์ของทางล้านนาทำให้เห็นได้ว่าคติในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาของล้านนาก็กล่าวว่ามีจำนวนพระพุทธรูปเจ้าจำนวนมากเช่นกัน

จากจำนวนพระพุทธรูปเจ้าที่มีมากกว่าหนึ่งพระองค์ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา ดังที่กล่าวมาแล้ว และที่รับรู้กันในพุทธศาสนิกชนจำนวนหนึ่งนั้น ทำให้เห็นเค้าความเชื่อในพุทธศาสนาเกี่ยวกับพระพุทธรูปเจ้าว่าไม่ได้มีเพียงพระองค์เดียว เพราะปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาหลายคัมภีร์ เช่น พระไตรปิฎก ชินมทานิทาน สัมภารวิปาก โศตตถก ปรอนาคดวงศ์ ตำนานมูลศาสนา เมตเตยวงส์ เป็นต้น แต่ในการรับรู้ของชาวพุทธทั่วไปจะมีการรับรู้เกี่ยวกับจำนวนพระพุทธรูปเจ้าจำนวนมากเหมือนกันทั้งหมดหรือไม่อาจจะระบุได้อย่างชัดเจนนัก แต่มีอดีตพระพุทธรูปเจ้าและอนาคตพระพุทธรูปเจ้าที่พุทธศาสนิกชนไทยรับรู้ร่วมกันมากที่สุด คือ พระพุทธรูปเจ้าจำนวน 5 พระองค์ ผู้มาอุบัติในภัทรกัป ซึ่งตรงกับโลกยุคปัจจุบันที่ถือว่าอยู่ในภัทรกัป อันจะมีพระพุทธรูปเจ้ามาตรัสรู้ 5 พระองค์ โดยมีพระพุทธรูปเจ้ามาตรัสรู้แล้ว 4 พระองค์ และจะมาตรัสรู้ในอนาคตอีก 1 พระองค์

การเล่าเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธรูปเจ้าห้าพระองค์ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาของไทยที่แพร่กระจายอยู่ทุกภาคนั้นกล่าวถึง พระกกุสันธพระพุทธรูปเจ้า พระโกนาคมนพระพุทธรูปเจ้า พระกัสสปพระพุทธรูปเจ้า พระโคตมพระพุทธรูปเจ้า และพระอริยเมตไตรยพระพุทธรูปเจ้า พระนามพระพุทธรูปเจ้าทั้ง 5 พระองค์ดังกล่าวอาจจะเรียกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธรูปเจ้าห้าพระองค์จะกล่าวถึงพระประวัติของพระพุทธรูปเจ้าแต่ละพระองค์ เช่น ชาติกำเนิด เมืองกำเนิด อายุของพระพุทธรูปเจ้า สถานที่ตรัสรู้ อัครสาวก อุบาสก อุบาสิกา เป็นต้น ซึ่งมีความคล้ายคลึงหรือเป็นรูปแบบเดียวกับพุทธประวัติหรือพระประวัติของพระสมณโคตมพระพุทธรูปเจ้าองค์ปัจจุบัน การเล่าเรื่องในลักษณะดังกล่าวนี้ จะมีลักษณะเป็นคัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่ว่าด้วยเรื่องราวในแต่ละสมัยของพระพุทธรูปเจ้าแต่ละพระองค์

นอกจากนี้ ในทุกภาคของประเทศไทยยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าห้าพระองค์อีกกลุ่ม เรื่องหนึ่ง คือ เรื่องเกี่ยวกับ *กาเผือกหรือกาขาว* ในบางท้องถิ่นก็เรียกว่า *พระเจ้าห้าตน* ซึ่งเป็นตำนานที่กล่าวถึงแม่กาเผือกออกไข่ 5 ฟอง ไข่บนรังบนต้นไม้ริมน้ำ วันหนึ่งแม่กาเผือกออกไปหากิน และเกิดพายุขึ้น ไข่ทั้ง 5 ฟองถูกพายุพัดไปตกน้ำลอยไปยังที่ต่าง ๆ แล้วมีผู้นำไปอุปการะ เมื่อไข่ฟักออกมาก็กลายเป็นมนุษย์ จนเมื่อเติบโตเป็นหนุ่มก็ได้ลามาการค้าขายธรรมออกบวช และได้พบพี่น้องของตน เมื่อรู้ว่าต่างเป็นพี่น้องกันจึงคิดถึงมารดาผู้ให้กำเนิด จึงอธิษฐานขอพบมารดาผู้ไปเกิดเป็นพรหมบนสวรรค์ เมื่อแม่กาพรหมมาพบลูก ลูกทั้ง 5 จึงได้ทำการบูชากราบไหว้ ซึ่งลูกแม่กาเผือกทั้งห้านี้ คือผู้ที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในภพที่ทั้ง 5 พระองค์นั่นเอง

นิทานเกี่ยวกับแม่กาเผือกนี้มีปรากฏหลายสำนวนในทุกภาค โดยมีโครงสร้างและเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน แต่รายละเอียดบางส่วนแตกต่างกัน เช่น หลายสำนวนในทางภาคเหนือกล่าวว่าไข่ฟองที่ 5 มีหญิงชกผ้าอยู่ริมน้ำนำไปอุปการะ นางนั้นมีนามสกุลว่าโคตมะ ส่วนทุกสำนวนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือกล่าวว่าแม่ราชสีห์นำไปอุปการะ เป็นต้น

เรื่อง *กาเผือก* มีปรากฏอยู่ในท้องถิ่นจำนวนมาก แต่จากการตรวจสอบคัมภีร์ทางพุทธศาสนาในอินเดียและลังกาพบว่าไม่ปรากฏเรื่องเกี่ยวกับแม่กาเผือกในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาเล่มใด ส่วนในประเทศไทยพบในรูปแบบตำนานมุขปาฐะเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีสำนวนลายลักษณ์ที่มีการนำไปอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธเจ้าทั้ง 5 พระองค์ในภพที่ทั้ง 5 โดยนำไปกล่าวไว้ส่วนหน้าก่อนที่จะกล่าวถึงพระประวัติของพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ที่แยกตามพระนาม หรือบางครั้งก็เล่าแตกต่างหากจากเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ จึงน่าสนใจที่จะศึกษาว่าเรื่อง*กาเผือก*ที่ปรากฏในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับคัมภีร์ทางพุทธศาสนาที่ว่าด้วยพระพุทธเจ้าห้าพระองค์อย่างไร

ในสังคมไทย นอกจากคติความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าห้าพระองค์ที่ปรากฏเป็นเอกสารหรือเป็นเรื่องเล่าแล้ว ยังพบว่าเรื่องเกี่ยวกับพระเจ้าห้าพระองค์ทั้งเรื่องเกี่ยวกับกาเผือกและเรื่องเกี่ยวกับพระเจ้าห้าพระองค์มีบทบาทต่อสังคมวัฒนธรรมไทย โดยสะท้อนออกมาในหลายรูปแบบ เช่น ใสยศาสตร์ ศิลปกรรม ประเพณีพิธีกรรม จึงน่าสนใจที่จะศึกษาว่าตำนานพระเจ้าห้าพระองค์มีความสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมไทยอย่างไร

ผู้วิจัยจึงจะศึกษาเปรียบเทียบ โครงสร้าง เนื้อหา และบทบาทของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ทั้งสองกลุ่มเรื่อง คือ กลุ่มเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์และกลุ่มเรื่องกาเหว่าที่มีอยู่ในสังคมไทย เพื่อที่จะวิเคราะห์การรับรู้ ความสำคัญ และบทบาทของตำนานเรื่องนี้ในสังคมไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมตำนานพระเจ้าห้าพระองค์บับลายลักษณ์ในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบ โครงสร้างและเนื้อหาของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์บับต่าง ๆ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตำนานพระเจ้าห้าพระองค์กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของไทย

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

ตำนานเกี่ยวกับพระเจ้าห้าพระองค์เป็นคติความเชื่อในพุทธศาสนาซึ่งมีปรากฏอยู่ในทุกภาคของประเทศไทย ตำนานเกี่ยวกับพระเจ้าห้าพระองค์ในภาคต่าง ๆ มีโครงสร้างคล้ายกันแต่มีรายละเอียดบางส่วนที่ต่างกัน นอกจากนั้นตำนานเรื่องนี้ยังมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ศิลปกรรม และการเมืองการปกครองในสังคมไทยด้วย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาด้านพระเจ้าห้าพระองค์จากภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย การดำเนินการค้นคว้าและวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลที่เป็นสำนวนลายลักษณ์ (literary versions) สำนวนมุขปาฐะ (oral versions) และข้อมูลภาคสนาม โดยจะรวบรวมตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ และเรื่องที่เกี่ยวข้องจากทุกภาคในประเทศไทย

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

คำว่า ตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ หมายถึง ตำนานเรื่องกาเผือก ที่เล่าเรื่องอธิบายความสัมพันธ์ของพระพุทธเจ้าทั้ง 5 พระองค์ในภทรกัปว่าเป็นพี่น้องกัน พระพุทธเจ้าทั้ง 5 พระองค์ดังกล่าวเป็นลูกของแม่กาเผือก นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงกลุ่มเรื่องในวรรณกรรมเรื่อง พระเจ้าห้าพระองค์ ซึ่งพรรณารายละเอียดเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าทั้ง 5 พระองค์ในภทรกัป ได้แก่รายละเอียดเกี่ยวกับเมืองเกิด ชาติกำเนิด บิดา มารดา มเหสี บุตร การออกบวช ต้นไม้ที่ตรัสรู้ อัครสาวก ความสูงของแผ่นดินเมื่อสิ้นศาสนา อายุของพระพุทธเจ้า ความสูงของพระวรกาย อายุศาสนา จำนวนผู้คนที่ได้ขึ้นสวรรค์และลงนรก

คำว่า แบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ หมายถึงเฉพาะกลุ่มเรื่องที่ว่าด้วยเรื่องราวของพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ โดยแยกตามรายพระนาม คือ พระกกุสันโธพุทธเจ้า พระโกนาคมน พุทธเจ้า พระกัสสปพุทธเจ้า พระโคตมพุทธเจ้า และพระศรีอริยเมตไตรยพุทธเจ้า โดยกล่าวถึงชาติกำเนิด เมืองเกิด ชื่อมเหสี พระโอรส ต้นไม้ที่ทรงตรัสรู้ อัครสาวก อายุศาสนา อายุของพระพุทธเจ้า ความสูงของแผ่นดินเมื่อสิ้นศาสนา จำนวนผู้คนที่ได้ไปเกิดบนสวรรค์หรือนรก เป็นต้น

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะค้นคว้าข้อมูลพร้อมทั้งเสนอผลการศึกษาในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์.(analytical description) ดังลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. กำหนดโครงร่างวิทยานิพนธ์
2. สำรวจและรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาศึกษาวิเคราะห์ จากเอกสารที่มีผู้ตีพิมพ์แล้วและยังไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ซึ่งเป็นข้อมูลลายลักษณ์
3. วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีทางคติชนวิทยาเกี่ยวกับการศึกษาด้านาน
4. เรียบเรียงและนำเสนอผลการค้นคว้าวิจัย
5. สรุปผลการค้นคว้าวิจัย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถรวบรวมตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ในการรับรู้ของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในรูปของวรรณกรรมลายลักษณ์และมุขปาฐะไว้ได้
2. ทำให้เข้าใจโครงสร้างและเนื้อหาของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ของไทย
3. ทำให้เข้าใจวิถีชีวิต ความเชื่อ ศรัทธา ค่านิยมทางสังคม และวัฒนธรรมของพุทธศาสนิกชนไทยที่สะท้อนจากตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ได้
4. เป็นแนวทางในการศึกษาด้านและวรรณกรรมศาสนาของไทยเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

1.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตำนานพระเจ้าห้าพระองค์

ประไพ แก้วนาวิ (2536) ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคใต้กับสำนวนภาคกลาง วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ฉบับวัดควนเปลสำนวนภาคใต้กับพระเจ้าห้าพระองค์กลอนสวด ซึ่งทั้งสองเรื่องมีความแตกต่างกันบ้างในส่วนของรายละเอียดเกี่ยวกับภาษา โดยพบว่าวรรณกรรมเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์สำนวนภาคใต้ใช้ภาษาท้องถิ่นในการสื่อสารกับผู้อ่าน ส่วนฉันทลักษณ์ที่เป็นแบบแผนนิยมของทางภาคใต้คือ คำกาพย์ และยังใช้ร้อยยาวในการแต่งด้วย ซึ่งสะท้อนความเป็นปราชญ์ของชาวภาคใต้ได้เป็นอย่างดี ส่วนฉบับกลอนสวดของภาคกลางใช้ฉันทลักษณ์เดียวคือ คำกาพย์ นอกจากนี้ในสำนวนภาคใต้ยังสะท้อนถึงพุทธปรัชญาและเนื้อหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าสำนวนภาคกลาง

พิทยา บุษรรัตน์และชัชวดี พิชะกุล (2543: 8-28) ได้กล่าวในบทนำหนังสือ พระเจ้าห้าพระองค์ ฉบับวัดเลียบ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ว่า พระเจ้าห้าพระองค์หรืออาจเรียกชื่อเต็มว่า “พระพุทธเจ้าห้าพระองค์” เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา หรือเป็นนิยายศาสนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อในเรื่องพระพุทธเจ้าว่า มีพระพุทธเจ้าทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมทั้งสิ้นห้าพระองค์ วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมศาสนาที่มุ่งปลุกฝังความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือในการสอนธรรมะ เน้นคุณค่าของการรักษาศีล เพราะคนทั่วไปไม่ค่อยเห็นความสำคัญของธรรมะ และต้องการย้ำให้เห็นว่าการเกิดมาทันศาสนาของพระพุทธองค์นั้นได้ชื่อว่าเป็นบุญอันประเสริฐแล้ว ทั้งนี้เพราะชาวพุทธเชื่อว่าสัตว์โลกส่วนหนึ่งต้องไปเกิดในภพอื่น

เป็นอสุรกายบ้าง เปรตบ้าง เสร็จงานบ้าง ฯลฯ แม้ว่ารูปแบบการแต่งจะขาดคุณลักษณะโดดเด่นทางศิลปะไปบ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ แต่ก็ยังสะท้อนสภาพของสังคมและวัฒนธรรมของชาวภาคใต้ได้อีกส่วนหนึ่ง และด้วยเป็นวรรณกรรมศาสนา เรื่องราวพระเจ้าห้าพระองค์จึงได้รับการบอกเล่าอย่างแพร่หลายในกลุ่มพุทธบริษัทผู้สูงอายุและเฝ้าธรรมะ โดยเฉพาะเรื่องราวของพระศรีอาริยะเมตไตรย เพราะเชื่อว่าในยุคดังกล่าวมนุษย์จะถึงพร้อมด้วยความอุดมสมบูรณ์ทุกประการ

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2523: 103-105) ได้นำเสนอผลงานวิจัยเรื่อง รายงานการวิจัยพุทธศาสนาแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันออก สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยได้กล่าวถึงเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ว่า เรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ได้มาจากคัมภีร์ภาษาบาลี ดังจะเห็นได้จากการนำคำบาลีเป็นจุมณียบท คือ บทบาลีเล็กน้อยที่ยกขึ้นมาแสดงก่อนเนื้อความ เช่น “อุกาสะ ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายนมัสการพระพุทธศักราชศาสนาสมเด็จพระพุทธเจ้าทั้งห้าพระองค์เสด็จโปรดสัตว์” และมีความนิยมแพร่หลายพอสมควร จึงมีการแต่งใหม่และคัดลอกกันอยู่เรื่อย ๆ และเห็นว่าเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์คล้ายกับเรื่อง “กาชาวลำกาพย์” ซึ่งเนื้อเรื่องกล่าวถึงกาชาวสองผัวเมียออกไปหากินทิ้งไข่ไว้ในรัง 5 ฟอง เกิดพายุจัด ไข่ตกน้ำลอยไป มีแม่ไก่ แม่นาค แม่เต่า แม่โค และแม่ราชสีห์ต่างเก็บไปเลี้ยงไว้ตามลำคับ ภายหลังไข่แตกออกมาเป็นมนุษย์ จึงได้นำตามวงศ์แม่ที่นำมาเลี้ยง

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2546) ศึกษาเรื่อง เปิดปกนวดขาวสาวดูผู้หลวกลภาคใต้ มองผ่านวรรณกรรมเรื่อง พระปรมัตถ์คำกาพย์ จากงานวิจัยนี้พบว่าวรรณกรรมเรื่อง พระปรมัตถ์คำกาพย์ บางสำนวนมีการบรรจุเรื่องราวหลายเรื่อง ทั้งพระพุทธศักราชศาสนา เรื่องพระปรมัตถ์ธรรมคำกาพย์ และเรื่องทวดติงสาการคำกาพย์ มารวมเป็นชุด บางครั้งก็เรียก พระพุทธเจ้าห้าองค์ พระเจ้าทั้งห้า หรือพระทั้งห้า จากวรรณกรรมพุทธศาสนาเหล่านี้สะท้อนความเป็นผู้หลวก ซึ่งแปลว่าผู้ฉลาดหลักแหลม หรือนักปราชญ์ของชาวภาคใต้ สะท้อนจากการสร้างสรรค์วรรณกรรมศาสนา โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดวรรณกรรมศาสนาและค่านิยมการปฏิบัติตนลงในวรรณกรรมคำสอนเหล่านี้ อีกทั้งยังสะท้อนว่าผู้แต่งเป็นปราชญ์ทางศาสนา มีความแตกฉานด้านพุทธธรรม ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ รอบรู้หลักธรรมระดับอภิธรรม เป็นผู้คงแก่เรียน และมีความรอบรู้ทางอักษรศาสตร์อย่างสูง

อุดม หนูทอง (2529: 2250-2251) กล่าวถึงเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ใน “พระเจ้าห้าพระองค์: ฉบับบ้านแหลมสน” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 6 ว่า เรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ได้รับการบอกเล่าอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในกลุ่มพุทธบริษัทผู้สูงอายุและเฝ้าในธรรม การเล่านี้นิยมเอาเรื่อง

“กาขาว” ผนวกเข้าไว้ในตอนต้น เพราะเรื่องราวเชื่อมต่อกัน พระพุทธเจ้าที่นิยมเล่าถึงกันเป็นพิเศษคือ พระศรีอาริยะเมตไตรย เพราะว่าในยุคดังกล่าวมนุษย์จะถึงพร้อมด้วยความอุดมสมบูรณ์ทุกประการ ไม่มีปัญหาเดือดร้อนอย่างยุคของพระพุทธโคดมอันเป็นกลียุค จึงเป็นยุคที่ผู้คนใฝ่ฝันจะได้ไปเกิด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมตำนาน

พิชญานี เจริญศิริ (2542) ศึกษาเรื่อง การศึกษาวรรณกรรมนิทานไทยตามทฤษฎีโครงสร้างนิทานของ วลาดิเมียร์ พรอพพ์ วิทยานิพนธ์เล่มนี้นำหลักทางคติชนวิทยามาใช้ในการศึกษาโครงสร้างนิทาน ผลการวิจัยพบว่า นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ของไทย มีโครงสร้างหลักของนิทานร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ในโครงสร้างหลักของนิทานแต่ละภาคก็จะมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง ในระดับหนึ่ง คือดำเนินเรื่องไปในโครงสร้างเดียวกันแต่มีบางส่วนที่แตกต่างกันบ้าง ซึ่งคล้ายกับโครงสร้างของนิทานรัสเซียที่พรอพพ์ศึกษา แต่โครงสร้างของนิทานไทยก็จะมีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนกับของรัสเซีย วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ทำให้เห็นลักษณะของวิธีการศึกษาวรรณกรรมโดยการวิเคราะห์โครงสร้างหรือลักษณะการดำเนินเรื่องของนิทาน

ศิราพร ณ ถลาง (2539) ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ตำนานข้าวในความเชื่อของชนชาติไทย” เป็นบทความหนึ่งในงานวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมข้าวของชนชาติไทย : ภาพสะท้อนจากตำนานนิทาน เพลง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาด้านเกี่ยวกับข้าว ทั้งนี้เพราะเป็นเรื่องที่สำคัญของชนชาติไทยที่เล่าขานต่อกันมา โดยพิจารณาในเชิงโครงสร้าง ซึ่งนำไปสู่การชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนไทยแต่ละกลุ่ม อันจะทำให้เข้าใจลักษณะทางความเชื่อและวัฒนธรรมของชนชาติไทยบางประการ ผลการศึกษาพบว่า ทั้งโครงสร้างและสำนวนเนื้อหาของตำนานข้าวเป็นสิ่งบันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ และประสบการณ์ของคนไทยในอดีตที่มีต่อข้าวและขวัญข้าวและถ่ายทอดกันมาปากต่อปาก และยังอยู่ในการรับรู้ของคนไทยในปัจจุบัน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบสำนวนต่างๆ จะพบจุดร่วมทางความคิด ความเชื่อของคนไทยต่อเรื่องข้าว อันนำไปสู่แนวทางปฏิบัติทางพิธีกรรม อันเนื่องด้วยข้าวที่มีอยู่คล้าย ๆ กันในวัฒนธรรมของชนชาติไทย

ศิราพร ณ ถลาง (2540) ได้เสนองานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตำนานสร้างโลกของคนไทย การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาเปรียบเทียบตำนานการสร้างโลกของชนชาติไทยสำนวนต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสำนวนลายลักษณ์และสำนวนมุขปาฐะ โดยใช้หลักการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง ซึ่งได้เปรียบเทียบกับอนุภาค (motifs) เหตุการณ์สำคัญ (traits) และแบบเรื่อง (tale type) เพื่อนำไปสู่การอธิบายการแพร่กระจาย

และการจัดกลุ่มตำนาน ผลการวิจัยพบว่า ตำนานสร้างโลกของชนชาติไทมีความเชื่อดั้งเดิมอยู่สองสาย คือสายที่เชื่อเรื่องปู่สังกะสาฆ่าสังกะสีสร้างโลกมนุษย์ และสายที่กล่าวว่าตำนานเรื่องน้ำเต้าที่เป็นแหล่งกำเนิดมนุษย์ อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของคนไทก่อนรับพุทธศาสนา นั่นคือคนไทดั้งเดิมมีความเชื่อเรื่องผู้สร้างมนุษย์เช่นเดียวกับที่มีความเชื่อเรื่องผี ขวัญ ก่อนรับพุทธศาสนาเข้ามา ต่อมาเมื่อรับพุทธศาสนาแล้วคนไทยบางกลุ่มก็ปรับความเชื่อเรื่องปู่-ย่าเข้าหาพุทธศาสนา หรือปรับพุทธศาสนาเข้าหาความเชื่อเรื่องปู่-ย่า หรือไม่ก็ทิ้งความเชื่อเรื่องปู่-ย่าไปแล้วรับความเชื่อเรื่องเทวดาลงมากินจ้วนดินเข้ามาแทน ซึ่งลักษณะการคงความเชื่อดั้งเดิมและรับเอาคติความเชื่อใหม่นี้พบมากในตำนานสร้างโลกของล้านนาซึ่งมีทั้งแบบเรื่องปู่-ย่า เรื่องแบบผสมผสานระหว่างปู่-ย่ากับพุทธศาสนา และเรื่องแบบพุทธศาสนาแท้ ๆ

ปฐม หงษ์สุวรรณ (2542) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ตำนานสุริยคราสและจันทรคราสของชนชาติไท ผู้วิจัยมุ่งศึกษาลักษณะของตำนานสุริยคราสและจันทรคราสสำนวนต่าง ๆ ที่ปรากฏในชนชาติไท โดยศึกษาโครงสร้างของตำนาน แบบเรื่องของตำนาน แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของตำนานและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับตำนาน ผลการศึกษาพบว่าตำนานสุริยคราสและจันทรคราสที่ปรากฏในชนชาติไทกลุ่มต่าง ๆ สามารถจำแนกและสรุปแบบเรื่องของตำนานได้ 4 แบบเรื่อง คือ แบบเรื่องพี่น้องไปเยี่ยมเยียนกัน/ แสดงความรักใคร่กัน พบมากในกลุ่มไทอีสานและไทลาว แบบเรื่องพี่น้องทะเลาะกัน/ โกรธกัน พบมากในกลุ่มไทพม่า ไทใต้คง ไทใหญ่ ไทจีน ไทลื้อ และไทวน แบบเรื่องกบกินเดือน /กินตะวัน พบในกลุ่มไทดำ-ไทขาว ไทลาว ไทอีสานและไทวน และแบบเรื่องราหูอมจันทร์/ อมอาทิตย์ พบมากในกลุ่มคนไทยภาคกลางและภาคใต้ ซึ่งทั้ง 4 แบบเรื่องมีทั้งที่เป็นความสัมพันธ์กับคติความเชื่อทางพุทธศาสนา คือแบบเรื่องพี่น้องโกรธกัน ส่วนแบบเรื่องกบกินเดือนกินตะวันนั้นเป็นคติความเชื่อที่มีมาก่อนรับอิทธิพลของพุทธศาสนา ส่วนแบบเรื่องราหูอมจันทร์/พระอาทิตย์นั้นเป็นคติทางฮินดู-พราหมณ์

ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ (2539) ศึกษาเรื่อง วรรณกรรมไทพวน: ความสัมพันธ์กับสังคม มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมนิทานไทพวน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ทั้งที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะกับลายลักษณ์ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมไทพวนกับสังคม ผลการศึกษาพบว่าในด้าน โครงเรื่อง กลวิธีในการดำเนินเรื่อง มีส่วนคล้ายและมีข้อแตกต่างระหว่างวรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์ ซึ่งเกิดจากจุดประสงค์ในการเล่า และกลวิธีของผู้เล่าวรรณกรรมนิทานไทพวนส่วนใหญ่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบำเพ็ญทานบารมี บารมี ความรัก ชนชั้น และคุณธรรม โดยสะท้อนจากพฤติกรรมของตัวละครเป็นสำคัญ นอกจากนี้วรรณกรรมนิทานไทพวนยังมีบทบาทและหน้าที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟังในงานประเพณีและ

พิธีกรรมต่าง ๆ ให้การศึกษาและปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ แก่คนในสังคม อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้วัฒนธรรมสมบูรณ์และเข้มแข็งมากขึ้น และช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตของชาวไทยพวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ปราณี วงษ์เทศ (2531: 132-143) เขียนบทความเรื่อง “นิทานชาดกกับโลกทัศน์ของลาวพวน” ใน *พื้นถิ่นพื้นฐาน(ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ)* เป็นบทความที่นำเสนอการศึกษาบทบาทของนิทานชาดก โดยได้รวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม มาเสนอให้เห็นความหมายและบริบทของนิทานชาดก ในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ร่วมที่มีความสำคัญต่อโลกทัศน์ บุคลิกภาพ และค่านิยมของคนลาวพวนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า นิทานชาดกมีบทบาทในการช่วยเชื่อมโยงจิตสำนึกจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในฐานะชนกลุ่มน้อยในสังคมไทย นิทานชาดกจึงเป็นเรื่องจริงในทัศนะของคนลาวพวน และเป็นความจริงที่สามารถอธิบายได้ด้วยหลักฐานข้อสถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่นที่กลุ่มลาวพวนใช้ชีวิตและตั้งถิ่นฐานอยู่ บทความนี้ทำให้เห็นว่าวรรณกรรมมีบทบาทต่อสังคมในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งเป็นแบบอย่างในการศึกษาวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

ภิรณีย์ โชติกันตะ (2531) ศึกษาเรื่อง *นิยายปรัมปราเรื่องแถน: วิเคราะห์ความเชื่อตามพงศาวดารล้านช้าง วิทยานิพนธ์เล่มนี้* ได้ใช้วิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยา มุ่งศึกษาความเชื่อเรื่องแถนในด้านเนื้อหาและบทบาทของความเชื่อตามโลกทัศน์ของชาวอีสาน โดยศึกษาจากพงศาวดารล้านช้าง จากการศึกษาพบว่า ความเชื่อเรื่องแถนมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวอีสานในอดีต โดยตำนานมีบทบาทเป็นตัวกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิต กำหนดความคิดทางการเมือง ทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านการศึกษา ทางด้านสาธารณสุข รวมทั้งด้านสันตนาการ ซึ่งล้วนแต่มีอิทธิพลสืบเนื่องมาจาก “แถน” ทั้งสิ้น

ปรมิณี จารูร (2547) ศึกษาเรื่อง *ความขัดแย้งและการประนีประนอมในตำนานปรัมปราไทย* วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาตำนานปรัมปราไทยโดยประยุกต์วิธีการศึกษาแบบโครงสร้างนิยมของโคลด เลวี-สเตราส์ เพื่อตีความสัญลักษณ์และวิเคราะห์สาระสำคัญที่สะท้อนจากตำนานปรัมปราไทย ผลการวิจัยพบว่า ตำนานปรัมปราไทยได้สะท้อนให้เห็นปมขัดแย้งในใจของบรรพชนไทยในเรื่องการเลือกรับนับถือศาสนาระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับพุทธศาสนาประการหนึ่ง และเรื่องของการสร้างความสัมพันธ์กับคนภายในกลุ่มและคนต่างกลุ่มอีกประการหนึ่ง การวิเคราะห์ตำนานปรัมปราไทยเชิงโครงสร้างนี้ยังทำให้เข้าใจถึงมูลเหตุที่ทำให้คนไทยหันมายอมรับนับถือพุทธศาสนา ทั้งยังสามารถนำมาอธิบายสังคมไทยที่มีลักษณะของสังคมแห่งการประนีประนอมได้อีกด้วย การวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของตำนานปรัมปราไทยทั้งในแง่ของการ

เป็นข้อมูลที่บันทึกร่องรอยความขัดแย้งเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาและความสัมพันธ์
ระหว่างชนกลุ่มต่าง ๆ และการเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาอธิบายลักษณะที่เป็นจริงของสังคมไทยได้
แม้ตำนานปรัมปราไทยจะถูกมองว่าเป็นเรื่องเหนือจริงก็ตาม